

DE WERELD OP ZIJN KOP

Hét revolutiejaar van de vorige eeuw

Revoluties kwamen in vele jaren voor: 1789, 1848, 1917, 1989. Maar 1956 kunnen we misschien wel beschouwen als het belangrijkste revolutiejaar ter wereld. Zestig jaar geleden vonden op bijna alle continenten gebeurtenissen plaats die wereldwijd grote gevolgen hadden.

Hearbreak Hotel was niet de eerste single van Elvis Presley, maar wel zijn eerste die wereldwijd boven aan de hitlijsten stond. 81 procent van televisiekijkend Amerika zag de zanger in september optreden bij Ed Sullivan – een kijkcijfer waar *The Voice* alleen maar van kan dromen. Elvis maakte met zijn heupwiegende bewegingen veel los bij de jeugd. De muziekstroming rock-'n-roll werd populair bij de (rebelse) jeugd en in 1956 kwam er dan ook voor het eerst een film op de markt die speciaal voor jongeren bedoeld was: *Rock Around the Clock*. Zanger Bill Haley die het titelnummer uitvoerde, was zelf overigens helemaal niet zo rebels. Zo verbood hij zijn bandleden alcohol te drinken tijdens de tournee en het hebben van affaires met meisjes. Het establishment moest niets hebben van deze nieuwe muziekstroming. De Amerikaanse psychiater Francis Braceland omschreef rock-'n-roll in de *New York Times* van 28 maart 1956 als een 'kannibalistische en tribale muziekvorm'. Toch groeide de aanhang en was rock-'n-roll vanaf dat moment niet meer weg te denken uit de muziekwereld.

BUSBOYCOT

In hetzelfde jaar vond er in Montgomery (Alabama) een busboycot plaats. Secretariaat Rosa Parks, die op 1 december in het jaar daarvoor een doosje aspirine, een tube tandpasta en wat kerstcadeautjes had gehaald, was voor in de bus gaan zitten. Buschauffeur James Blake – hij had haar jaren eerder al eens uit de bus gegooid – sommeerde haar om naar achteren te gaan zodat net ingestapte blanke passagiers konden zitten op de voor hen bestemde plekken. Parks weigerde echter achterin te gaan staan, hoewel de staplaatsen daar speciaal voor de niet-blanke passagiers waren bedoeld. In Montgomery had maar acht procent van de zwarte bevolking stemrecht. Er

werden allerlei juridische beperkingen opgelegd voor de zwarten: je mocht pas stemmen wanneer je vijfhonderd dollar aan bezittingen had en je slaagde voor de alfabetismetest. Kortom, er was een grote mate van ongelijkheid in het zuiden van de Verenigde Staten.

De busboycot die volgde op de arrestatie van Rosa Parks stond onder leiding van dominee Martin Luther King en duurde 382 dagen. De boycot werd beëindigd nadat het Supreme Court eind 1956 had bepaald dat segregatie in het openbaar vervoer niet toelaatbaar was. De zwarte bevolking van Montgomery kreeg gelijk. In 1956 werd zo een eerste stap naar wettelijke gelijkheid gezet. ►

Ben Vriesema is hoofdredacteur van Kleio.

Rosa Parks wordt – net als Martin Luther King en tientallen anderen – gearresteerd voor het boycotten van het openbaar vervoer, februari 1956.

DEKOLONISATIEGOLF

Op het Afrikaanse continent ontbrandde in 1956 de onafhankelijkheidsstrijd tussen de Fransen en de Algerijnen. Frankrijk was nog maar net gekomen van het feit dat het Vietnam had moeten afstaan – het trotse Franse leger had een nederlaag geleden bij Dien Bien Phu (1954). De Fransen bleven er echter van overtuigd dat de overzeese gebieden tot hun rijk behoorden en dat de bevolking in Algerije een *mission civilisatrice* opgelegd zou moeten krijgen. De Algerijnen hadden de Fransen nodig, zo werd gedacht. Maar in feite bestonden er twee soorten Algerije. Naast het Franse koloniale Algerije was er nog het arme Algerije, waar een groot deel van de bevolking – dat voor negentig procent analfabeet was – geen kiesrecht had. Om veranderingen te eisen was het *Front de Libération Nationale* (FLN) in 1954 een gewapende strijd begonnen tegen de Franse overheersing. Minister van Binnenlandse Zaken Mitterand wilde niets weten van onderhandelingen. ‘De enige onderhandeling is oorlog,’ aldus Mitterand. Maar omdat het FLN een stugge guerrilla voerde, waarbij gruwelmoorden niet werden geschuwd, ontstond er een soort im-

‘SOMMIGEN DACHTEN DAT ER EEN NIEUWE WIND IN MOSKOU WAAIDE, MET OPSTANDEN IN OOST-EUROPA ALS GEVOLG’

passe. In mei 1956 liep een aantal Franse soldaten in een hinderlaag bij Palestro waarna de lichamen ernstig verminkt werden. De reactie van de Fransen was veelzeggend: enkele opgepakte FLN-strijders werden guillotineerd. FLN-leider Ahmed Ben Bella was met een aantal personen op weg naar Tunis om met gelijkgestemden te praten over de mogelijkheid Algerije onafhankelijk te krijgen toen de piloot via de intercom werd gesommeerd naar Algiers te vliegen. De inzittenden mochten niets in de gaten krijgen. In Algiers stonden de Fransen klaar om de kopstukken van het FLN voor een paar jaar achter de tralies te zetten. Toch was het proces richting de onafhankelijkheid onomkeerbaar: Frankrijk probeerde de opstand met geweld neer te slaan, maar het tegendeel werd bereikt, het verzet groeide. In 1961 werd in een volksstemming besloten dat Algerije onafhankelijk zou worden. Zeer tegen de zin van de Franse kolonisten in Algerije, maar president De Gaulle begreep dat de dekolonisatiegolf niet meer te stoppen was.

HONDERD BLOEMEN

Verhoudingsgewijs was het op het Aziatische continent in 1956 rustig. Mao zat stevig in het zadel in China, en Ho Chí Minh hoopte op verkiezingen

in Vietnam, maar zag met lede ogen aan dat onder president Eisenhower het aantal Amerikaanse ‘adviseurs’ was verdubbeld. Het ging nog steeds om een bescheiden aantal van zevenhonderd, maar de Amerikaanse bemoeienis met Vietnam leek onomkeerbaar.

Mao besloot in 1956 – naar aanleiding van gebeurtenissen op andere plekken in de wereld – te starten met een campagne die ervoor moest zorgen dat de criticasters van de Communistische Partij hun zegje mochten doen. De campagne met de kleurrijke titel *Laat honderd bloemen bloeien* zorgt onder historici nog steeds voor debat, want heeft Mao dit doelbewust gepland om op deze wijze critici op te kunnen pakken? Of zag hij zich door de vele kritiek genoodzaakt de critici de mond te snoeren?

NIEUWE WIND

De toespraak van het jaar werd gehouden in Moskou op 25 februari 1956. Het was een toespraak die geheim had moeten blijven, maar die langzaam maar zeker de wereld over ging. Uitsluitend bedoeld voor partijafgevaardigden van de Sovjet-Unie hield de eerste secretaris van de Communistische Partij, Nikita Chroesjtsjov, een vier uur durende rede waarin Stalin werd neergezet als een lafaard omdat hij niet aan het front was verschenen in de Tweede Wereldoorlog. Chroesjtsjov noemde zijn voorganger smalend ‘het zogenaamde militaire genie’. De voormalige schaapherder, pijpfitter en districtshoofd durfde wel: Stalin stond op een gigantisch voetstuk in de Sovjet-Unie en was nog geen drie jaar daarvoor overleden. Het harde bewind van Stalin werd echter door de nieuwe leider in de Sovjet-Unie neergesabeld. Overigens sprak Chroesjtsjov met boter op zijn hoofd, want tijdens de Grote Terreur had hij zelf even hard meegedaan met het oppakken van vermeende tegenstanders van het regime en deze personen gefolterd en vermoord. Hoewel het de bedoeling was dat de toespraak nooit in handen van de pers zou vallen, gebeurde dat toch. Een klein groepje Oost-Europese leiders kreeg de tekst in handen en ook de CIA had op den duur de beschikking over een exemplaar. Daarna ging het snel. In de Sovjet-Unie zelf nam de partij het initiatief een geredigeerde versie door het hele land te sturen die werd voorgelezen en waarbij iedereen vier uur lang moest luisteren naar dat wat werd verteld.

Bij velen was de schok groot. ‘Hun’ Stalin werd neergezet als een slecht mens. In Georgië, de geboortestreek van Stalin, ontstonden vervolgens grote rellen omdat de nationale held van de troon werd gestoten.

De Chinese leider Mao was des duivels, want kritiek op de persoonsverheerlijking van Stalin zou ook zijn weerslag kunnen hebben op zijn eigen persoonlijkheidscultus. De relatie tussen Mao en Chroesjtsjov was na de toespraak dan ook verstoord. Omdat de rede tot ver buiten de Sovjet-Unie bekend werd, meenden sommigen dat er een nieuwe wind in Moskou waaide. Het gevolg was dan ook dat er in een aantal landen in Oost-Europa opstanden uitbraken. Zo protesteerden duizenden Polen voor meer openheid en vonden er zelfs stakingen plaats. In Polen had het oproer echter geen vervolg. In Hongarije was dat anders.

DE SCHANDE VAN BOEDAPEST

Wanneer je het statige gebouw op Andrassy út 60 binnenloopt, zie je direct een grote tank bij de ingang staan. Constant druppelt er olie vanaf het voertuig op de grond. De tank staat symbool voor de onderdrukking van de Hongaarse Opstand. Het Terror Háza Múzeum geeft een prachtig overzicht van de gebeurtenissen die plaatsvonden in het najaar van 1956. De rede van Chroesjtsjov had een aantal onbedoelde gevolgen: een ervan was dat een grote groep mensen in Hongarije meende dat het moment was aangebroken om onder de harde knoet van de Russische 'vriend' vandaan te komen. ►

Nikita Chroesjtsjov (met pet) met Jozef Stalin, midden jaren dertig van de twintigste eeuw.

De rode ster was namelijk overal in het land zichtbaar en de Hongaarse partijleider Rákosi bewees 'Stalins beste leerling' te zijn. De onderdrukking van mogelijke anticommunisten ging door, maar het lukte de Hongaarse communistische *diehards* niet de hele samenleving onder controle te krijgen. In het bijzonder vanuit de kerken bleef het verzet aanwezig, ondanks verwoede pogingen kardinalen en bisschoppen op gruwelijke wijze uit te schakelen.

Na de dood van Stalin op 5 maart 1953 veranderde er het een en ander. Rákosi was zijn beschermheer kwijt en werd door 'Moskou' verweten een slecht economisch bewind te voeren en wel heel veel mensen achter de tralies te hebben gezet. Tevens stoorde het de leiders in het Kremlin dat de persoonlijkheidscultus rond Rákosi megalomane

vormen had aangenomen. Hij moest dan ook zijn macht gaan delen met Imre Nagy, de minister van Landbouw. Nagy beloofde een Nieuwe Koers. En Rákosi? Die ging voor een 'medische behandeling' naar Moskou, maar sleet de rest van zijn leven in Kirgizië.

Door de Nieuwe Koers van Nagy werd kritiek toegestaan: in de pers kwamen artikelen over hoe het communisme beter zou kunnen werken. De kritiek werd echter zo pittig dat de partijleiding besloot Nagy te ontheffen van zijn functie. Daar was lang niet iedereen blij mee; men had geroken aan de vrijheid en wilde deze behouden. Tijdens de herbegraving van een oud-minister van Buitenlandse Zaken – een aantal jaren daarvoor neergezet als verrader, maar nu beschouwd als held – sloeg de vlam in de pan. Dag na dag vonden er

Bewoners van Boedapest bij resten van een antitankkanon.
Foto: Nagy József.

Herdenkingsavond
in Eindhoven na de
Hongaarse Opstand,
5 november 1956.
Foto: Wim van
Rossem.

demonstraties plaats en het leek erop alsof Moskou inderdaad meer vrijheid zou gaan toestaan. Vooral in Boedapest was medio oktober een broeierige sfeer ontstaan. Veel Hongaren hadden het 'Rákosi-symbool' (de rode ster met hamer en korenaar) uit de vlag geknipt en hem daarna opgehangen. Op 23 oktober 1956 werd tijdens een grote demonstratie zelfs het beeld van Stalin omvergetrokken, alleen zijn laarzen bleven staan. De Hongaarse Opstand was een feit.

Onderhandelingen met de Russen resulteerden er vervolgens in dat de Russen zich terugtrokken. De Hongaren dachten dan ook even dat de bevochten vrijheid een feit was. Maar dat bleek een faliekante misrekening: Chroesjtsjov verordonneerde dat de opstand moest worden neergeslagen. Na het uitspreken van codewoord 'Bliksemstraal 444' werd *Operatie Werwelwind* in werking gezet. Zestigduizend soldaten en duizenden tanks vielen de 'rebellens' aan. Nagy werd opgepakt en later opgehangen, samen met medestrijders. Zijn lichaam werd ingepakt in dakleer en met het gezicht naar beneden in een anoniem graf gegooid. In totaal stierven er 2700 Hongaren en werden er 22.000 gearresteerd. János Kádár nam het bestuur over. Het zal u niet verbazen dat hij een hardliner was. En andere landen? Ach, die hadden wel hun mond vol over de 'schande van Boedapest' maar hun ogen waren voornamelijk gericht op het Suezkanaal (zie verderop). De Hongaarse strijd voor meer vrijheid was voor niets geweest.

VAARWEL VRIENDEN

In Nederland zaten veel mensen aan de radio gekluisterd toen duidelijk werd dat de situatie zich in Hongarije anders ontwikkelde dan gehoopt. Hieronder leest u de transcriptie van het radiobericht zoals voorgelezen door het ANP op 4 november 1956: 'Russische troepen zijn vanochtend vroeg een grootscheepse aanval begonnen op de Hongaarse hoofdstad Boedapest. Volgens sommige persberichten zouden zij de stad al grotendeels in bezit hebben. Ook zouden zij premier Nagy en de niet-communistische leden van zijn kabinet hebben gearresteerd. De communist János Kádár, die zitting had in de regering van Nagy, zou in Szolnok al een nieuwe regering hebben gevormd, die door radio Szolnok als pro-Russisch wordt aangekondigd. Kádár heeft het optreden van de Russische troepen toegejuicht. De strijd om Boedapest is vanochtend tegen vier uur begonnen. Om zes uur kwam radio Boedapest in de lucht met een boodschap van premier Nagy. Hij zei (eerst in het Hongaars en daarna in het Engels en Frans) dat de Sovjettroepen de aanval op Boedapest waren begonnen, klaarblijkelijk met het doel de democratische regering omver te werpen. "Onze troepen zijn in gevecht met de Sovjetstrijdkrachten," aldus Nagy. "Het Hongaarse leger is op zijn post. Dit is mijn boodschap tot het Hongaarse volk en de gehele wereld." (...) De verbinding tussen een aantal persbureaus en hun kantoren in Boedapest werd tegen half negen verbroken. De laatste mededelingen van deze ►

kantoren behelsden het bericht, dat de Russen naderden. Een Hongaars telegrafist seinde: “Vaarwel vrienden, de Russen komen eraan.” Toen werd de verbinding verbroken.’

HAAT EN WANTROUWEN

De opstand en vooral het neerslaan ervan ging dus niet aan Nederland voorbij. Integendeel. De dagbladen pakten groot uit toen duidelijk werd dat Russische soldaten de opstandelingen hardhandig hadden aangepakt. Zo schreef *de Volkskrant* over een ‘verraderlijke Russische inval’. *De Telegraaf* had op 5 november al geschreven: ‘Hongaars drama wekt alom afschuw.’ In dezelfde krant werden ook de adressen genoemd van mensen bij wie de ramen waren ingegoooid. Zo was meteen bekend waar de Nederlandse communisten precies woonden. Minister-president Drees had eerder duidelijk gemaakt dat Nederland niets kon doen aan de situatie van de Hongaren: ‘Het verlangen doortrilt ons volk om tegenover dit alles iets te doen. Wij zijn echter helaas niet bij machte het Hongaarse volk bij te staan in zijn strijd zich aan de greep van de overweldiger te onttrekken.’

De grootste woede – direct nadat duidelijk was geworden dat de opstand was neergeslagen – richtte zich op Felix Meritis aan de Keizersgracht in Amsterdam. In dat gebouw bevonden zich het hoofdkantoor van de Communistische Partij Nederland en de drukpersen van het communistische dagblad *De Waarheid*. Aan de achterkant van het gebouw (Prinsengracht) werden de kranten verspreid. De populariteit van *De Waarheid* daalde door de koudeoorlogssfeer in Nederland snel: direct na de oorlog had de krant een oplage van meer dan 340.000, in 1960 rolden er nog maar 29.000

kranten van de persen. De schuld van de aanval op Felix Meritis werd door *De Waarheid* bij de Nederlandse pers gelegd. Zij waren de aanstichter geweest van de anticommunistische rellen. Na het kanaliseren van de woede door de aanval op het gebouw bleef er onderhuids een grote haat en wantrouwen tegenover de Nederlandse communisten bestaan, maar tot grote uitbarstingen kwam het niet meer.

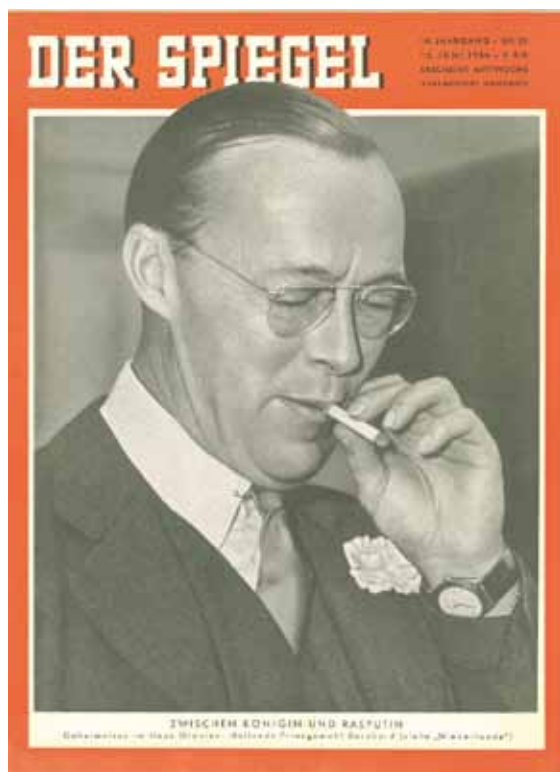
PALEISREVOLUTIE

Voor de Nederlandse bevolking had 1956 nog een schok in petto: er was iets mis op Paleis Soestdijk. In het artikel ‘Zwischen Königin und Rasputin’ schetste een Duitse journalist in *Der Spiegel* (13 juni 1956) een verontrustend beeld van koningin Juliana. Zij zou zich te veel laten beïnvloeden door Greet Hofmans, die enkele jaren daarvoor ‘*erst-malig den Ruf Gottes*’ had gehoord. Het koninklijk paar zat met de handen in het haar omdat hun laatstgeboren dochter Marijke volgens *Der Spiegel* ‘(...) von einem Augenzeugen überliefert’ was. Hofmans had zichzelf aangeboden per brief en gevraagd om haarlokjes van de prinses zodat ze – op afstand – Marijke beter kon maken. Deze haarlokjes zijn waarschijnlijk nooit verstuurd, maar toch schakelde prins Bernhard de hulp in van Hofmans. De gebedsgenezers hielp naar eigen zeggen zo’n achtduizend mensen per maand. Ook Bernhard luisterde in het begin naar haar en volgde de (‘goedbedoelde’) adviezen op. Zo schotelde hij zijn renpaard No No Nanette vlees en room voor zodat het beest sneller zou gaan rennen. Het mocht niet baten. Langzaamaan werd de invloed van deze *Wunderdokterin* op koningin Juliana steeds groter, volgens prins Bernhard. Hij deed dan ook zijn uiterste best Hofmans Paleis Soestdijk uit te krijgen. Dat was geen gemakkelijke opgave want Hofmans en koningin Juliana onderhielden nauwe banden – zo noemde Juliana Hofmans ‘lieve Engel’. Hofmans gaf te pas en te onpas adviezen, op allerlei gebied: zo moest het voedingspatroon van de prinsesjes worden aangepast (weinig vlees, melk en snoeperij) en beweerde ze zelfs de minister-president van zijn maagproblemen af te kunnen helpen.

Tijdens het gesprek tussen Drees en Hofmans (25 februari 1949) sprak de laatste in vage bewoordingen over de Indonesische kwestie en dat was voor Drees een brug te ver. Hoewel Hofmans op den duur niet meer op Soestdijk inwoonde, bleef haar invloed (en die van haar club, de zogenaamde ‘Baarnse groep’) op Juliana groot. Het huwelijk van Bernhard en Juliana stond dan ook onder grote spanning. Juliana had veel contact met

Rel bij het redactiekantoor van *De Waarheid* aan de Keizersgracht in Amsterdam, op 5 november 1956. Foto: J.D. Noske, Anefo.

Hofmans, Bernhard met veel andere vrouwen en hij was bovendien nogal eens op (zaken)reis. Het was volgens historicus Cees Fasseur om die reden dat Juliana een scheiding zou hebben voorgesteld. Bernhard van zijn kant polste zijn vrienden of het mogelijk was Juliana van haar taak te ontheffen en haar op te laten nemen in een gesloten inrichting. Beide acties gingen niet door. Om Hofmans echt uit de omgeving van zijn vrouw te laten verdwijnen bedacht Bernhard een *cunning plan*. Een Duitse journalist schreef een artikel in een Duits blad over de gang van zaken op Soestdijk. Pas na het overlijden van Bernhard in 2004 werd duidelijk dat hijzelf de gesprekken met de journalist van *Der Spiegel* had gevoerd en alle ins en outs van het hofleven had verteld. Mevrouw Hofmans zat hem blijkbaar zeer hoog. Het gevolg van zijn actie was dat er door de regering-Drees een commissie in het leven werd geroepen die onderzoek deed naar het handelen van Greet Hofmans en de invloed van deze vrouw op de koningin. Uit het rapport bleek klip-en-klaar de invloed van Hofmans op staatszaken (al waren die van geringe betekenis). In het artikel in *Der Spiegel* wordt prins Bernhard geportretteerd (met pijp in mond, anjer in revers en lachend de camera inkijkend) als ‘(...) die Stabilität der Staates: Prinzgemahl Bernhard’. Het einde van de Hofmansaffaire is genoegzaam bekend: Juliana werd gesommeerd afstand te nemen van Greet Hofmans, maar de relatie tussen Bernhard en ‘Mammie’ (zijn koosnaam voor koningin Juliana) werd nooit meer hetzelfde.

EGYPTE

De Egyptische president Nasser kondigde op 26 juli 1956 aan dat het Suezkanaal genationaliseerd zou gaan worden – hij had geld nodig voor een ambitieus project in de Nijl. De bouw van een grote stuwdam bij Aswan zou miljarden kosten en zowel de Amerikanen als de Britten bleken in 1956 niet bereid dit geld in het grootste waterbouwkundige project ter wereld te steken. Nasser, zoon van een postbeambte uit Alexandrië, zocht dus naar andere wegen om de financiering rond te krijgen. Zijn aankondiging het Suezkanaal te nationaliseren zorgde voor veel vreugde in Egypte en werd direct in werking gezet. Kantoren en installaties van het Frans-Britse consortium dat het Suezkanaal exploiteerde werden bezet en spullen geconfisqueerd. Dit alles resulteerde in bezorgde blikken in de westerse wereld. Met name de Britten zagen Nasser als een ongeleid projectiel. Minister-president Eden gaf dan ook toestemming aan de geheime dienst MI6 zenuwgas in de werkkamer van Nasser te sproeien – iets wat uiteindelijk niet gebeurde. Eden, die kampte met een slechte gezondheid – hij had een aantal niet allemaal even geslaagde galblaasoperaties achter de rug – wilde de Egyptische regering vervangen door een pro-westerse. Hoe dat precies geregeld moest worden, werd besproken in Sèvres, een voorstad van Parijs. In het grootste geheim kwamen daar de Engelsen, Fransen en Israëliërs samen om een complot te smeden waardoor men Nasser kon uitschakelen en tegelijkertijd het Suezkanaal weer in handen

‘DE BRITSE PREMIER GAF DE GEHEIME DIENST TOESTEMMING ZENUWGAS IN NASSERS WERKKAMER TE SPROEIEN’

zou krijgen. Het volgende werd afgesproken: Israël zou op 29 oktober een verrassingsaanval uitvoeren op Egypte. Daarna zouden de Britten en de Fransen van de Egyptenaren eisen hun troepen bij de kanaalzone weg te halen en Israël oproepen niet naar de kanaalzone op te trekken. Omdat de samenzweerders ervan uitgingen dat Nasser niet naar hen zou luisteren, zouden de Britten en de Fransen op 31 oktober gezamenlijk optrekken en met het bombarderen van Egyptische luchtmachtbases beginnen. Uiteraard zou dan de regering-Nasser omver worden geworpen. Zo gezegd, zo gedaan. Ten tijde van de Hongaarse Opstand – een timing die Chroesjtsjov goed uitkwam, want hij begreep dat het Westen zijn handen vol had aan ‘Suez’ en dus niets zou gaan doen voor de opstandelingen in Hongarije – werd de aanval uitgevoerd volgens plan. ▶

Der Spiegel van 13 juni 1956 met voorop prins Bernhard. De tekst luidt: Zwischen Königin und Rasputin. Geheimnisse im Haus Oranien: Hollands Prinzgemahl Bernhard.

Gebombardeerde
olietanks naast het
Suezkanaal na de
Frans-Engelse aanval
op Port Said,
5 november 1956.
© Imperial War
Museums (MH
23509).

De westerse bondgenoten hadden alleen geen rekening gehouden met de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. Eisenhower, bezig aan zijn herverkiezing met de leus 'Peace and Progress', was *not amused* en beval dat er een einde aan de westerse opmars moest komen. Hij was vooral bang dat de Russen zich met de crisis zouden bemoeien en dat zij zich daarmee in het Midden-Oosten zouden gaan vestigen. De Britten hadden 'Ike' verkeerd ingeschat: ze dachten dat hij zich wel koest zou houden zo vlak voor de verkiezingen in november. Een grote misvatting. Ook de Russen waren woedend en dreigden zelfs met een nucleaire aanval. De hele actie was een totale miskleun, ondanks dat

er sprake was van een snelle militaire Brits-Frans-Israëliëse overwinning. Het bleek een pyrrusoverwinning. Eden had zijn hand volledig overspeeld. Volgens David Owen, voormalig minister van Buitenlandse Zaken en arts, was het inschattingsvermogen van de Britse minister-president zo slecht door zijn verzwakte gezondheid. Een aantal dagen voor de cruciale beslissing om met Israël samen te werken, leed Eden aan een heftige koortsaanval die het gevolg was van de galblaasoperaties – hij nam daarvoor medicijnen die zijn oordeelsvermogen (waarschijnlijk) beïnvloedden.

Nadat Eisenhower had opgeroepen tot een wapenstilstand werd dit binnen vierentwintig uur gerealiseerd. Terugtrekking van de westerse samenweersdij was een feit, Nasser behield zijn kanaal, en de Engelsen en Fransen hadden zich de les laten lezen door de nieuwe supermachten. De grootste schade was echter berokkend doordat het bondgenootschap in het Westen intern verdeeld achterbleef. Eden besloot niet lang daarna om gezondheidsredenen af te treden.

Wat een jaar! Zoals u hebt kunnen lezen, waren er veel veranderingen op veel gebieden op veel verschillende continenten. 1956 was naar mijn mening dan ook het grootste revolutiejaar van de twintigste eeuw. Suggestie: voer hierover een discussie in de klas nadat uw leerlingen de verschillende gebeurtenissen uit 1956 hebben opgezocht, bestudeerd en gepresenteerd. ■

BRONNEN

- SIMON HALL, 1956. *De wereld in Opstand*, Spectrum, 2016.
- GEERT MAK. *In Europa* (aflevering: 1956, Hongarije), VPRO 2009.
- DAVID OWEN, *Zieke wereldleiders*, Nieuw Amsterdam, 2008.
- CEES FASSEUR, *Juliana en Bernhard. Het verhaal van een huwelijk. De jaren 1936-1956*, Balans, 2008.
- VICTOR SEBESTYEN, 1956. *De Hongaarse Opstand*, Balans, 2006.
- JAN VAN DE PLASSE, *Kroniek van de Nederlandse dagblad- en opiniepers*, Otto Cramwinckel Uitgeverij, 2005.
- HANS OLINK, *In strijd met de waarheid. De koude burgeroorlog in Amsterdam 1956*, Lubberhuizen, 2002.
- *Der Spiegel*, 13 juni 1956
- Nieuwsbericht 4 november 1956, radionieuwsdienst ANP.
- *De Waarheid* (5 november 1956), *De Telegraaf* (5 november 1956), *de Volkskrant* (4 en 6 november 1956).